

FAKTORY SOUVISEJÍCÍ SE SPIRITUÁLNÍM BYPASSEM U UŽIVATELŮ KLASICKÝCH PSYCHEDELIK

ÚVOD

Spirituální bypass je současné literatuře je tento koncept chápán jako obranný mechanismus spočívající v tendenci využívat duchovní přesvědčení nebo prožitky k obcházení náročných emocí, psychologických konfliktů či vývojových úkolů (Picciotto et al., 2018; Welwood, 1984). Pokud stane chronickou strategií, může vést k potlačování emocí, narušení mezilidských vztahů nebo k rozvoji maladaptivních vzorců prožívání, což z něj činí klinický problém (Fox & Picciotto, 2019; Masters, 2019; Picciotto et al., 2018).

V kontextu užívání psychedelik může mít spirituální bypass specifickou dynamiku. Psychedelické zkušenosti totiž mohou přinést jak mystické či duchovní prožitky (Griffiths et al., 2019), tak změnu duchovních přesvědčení (Nayak et al., 2023; Timmermann et al., 2021). V odborné literatuře se proto objevují úvahy, že psychedelické zkušenosti mohou spirituální bypass potenciálně posilovat, zejména pokud nejsou adekvátně reflektovány a integrovány (Aixelà, 2022; Carhart-Harris & Friston, 2019; Lutkajtis & Evans, 2023).

Předkládaný výzkum usiluje o identifikaci faktorů souvisejících se spirituálním bypassem u uživatelů klasických psychedelik a přispívá tak k hlubšímu porozumění psychologickým mechanismům tohoto fenoménu v kontextu psychedelických zkušeností. Získané poznatky mohou být relevantní pro psychotherapeutickou praxi a přístupy harm reduction.

METODY

Výběrový soubor

Výběrový soubor tvořilo $N = 546$ uživatelů klasických psychedelik (58,1 % mužů), kteří uvedli alespoň jednu zkušenost s těmito látkami. Největší podíl tvořili respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou (42,7 %) a vysokoškolským vzděláním (35,3 %). Většina účastníků nebyla vzdělána v oblasti duševního zdraví (85,3 %) a identifikovala se jako věřící (52,7 %). Z hlediska užívání látek respondenti nejčastěji uváděli zkušenost s LSD (81,5 %) a psilocybinovými houbami (80,0 %).

Měřicí nástroje

Spiritual Bypass Scale-13 (SBS-13). K měření spirituálního bypassu byla použita škála SBS-13 (Fox et al., 2017). Škála obsahuje 13 položek tvořících dvě vzájemně korelované dimenze: Psychologické vyhýbání (PSY-A; 9 položek) a Spiritualizace (SPI; 4 položky), které dohromady vyjadřují celkovou míru spirituálního bypassu.

Brief Mysticism Scale (M-Scale-8). K měření intenzity mystických prožitků byla použita zkrácená verze M-Scale-8 (Streib et al., 2021), která vychází z původní 32položkové škály Mysticism Scale Ralpa Hooda (Hood, 1975). Krátká verze M-Scale-8 obsahuje osm položek měřících intenzitu mystických prožitků v průběhu života.

Dotazníková baterie vlastní konstrukce – výzkumné proměnné

Finální verze dotazníkové baterie obsahovala celkem 51 uzavřených položek rozdělených do čtyř tematických sekcí:

- sociodemografické údaje (pohlaví, věk, vzdělání, duchovní orientace);
- zkušenost s klasickými psychedeliky (typ látky, frekvence užívání, dávkování, motivace, kontext užívání, doprovod a integrace zkušenosti);
- mystická zkušenost měřená škálou M-Scale-8;
- spiritualita a spirituální bypass zahrnující položky zaměřené na vliv psychedelik na prožívání spirituality a škálu SBS-13.

Analýza dat

Pro identifikaci faktorů souvisejících se spirituálním bypasseem byl vytvořen model vícenásobné lineární regrese pro celkové skóre škály Spiritual Bypass Scale-13. Vzhledem k vysokému počtu potenciálních prediktorů (74 proměnných) byla pro výběr relevantních faktorů použita metoda krokové regrese se zpětnou eliminací (backward elimination), která umožňuje zohlednit vzájemné vztahy mezi regresory a snižuje riziko nadměrného přizpůsobení modelu (Dostál, 2021). Před interpretací výsledného modelu byly ověřeny základní předpoklady lineární regrese, zejména nepřítomnost multikolinearity, normalita reziduí a homoskedasticita. Všechny předpoklady byly splněny.

VÝSLEDKY ¹

Kroková regrese obsahovala celkem 62 kroků, během nichž bylo nalezeno 13 statisticky významných regresorů. Na základě výsledků krokové regrese byl vytvořen lineární model pro závislou proměnnou Spirituální bypass (SBS-13), který pomocí třinácti prediktivních proměnných vysvětluje 41,82 % rozptylu závislé proměnné SBS-13. Celý model je statisticky významný, $F(18, 527) = 21,04$; $p < 0,001$. Podrobné výsledky shrnuje tabulka 1.

Tabulka 1

Model vícenásobné lineární regrese – závislá proměnná SBS-13 (N = 546)

Faktor	b	β	t (527)	p
Počátek	21,82		20,52	< 0,001
Věk	0,05	0,15	2,06	0,040
Nejvyšší dosažené vzdělání				
Základní *	0,00	–	–	–
Vysokoškolské	-2,24	-0,17	-2,40	0,017
Vzdělání v oboru duševního zdraví	-2,52	-0,14	-3,93	< 0,001
Systém duchovní víry				
Nevěřící *	0,00	–	–	–
Agnostik	1,45	0,09	2,26	0,024
Věřící	5,61	0,44	9,66	< 0,001
Užívané substance				
DMT	-1,70	-0,10	-2,87	0,004
Motivace k užívání				
Existenciální důvody	1,24	0,10	2,72	0,007
Doprovod během zkušenosti				
Společnost bez střízlivého doprovodu	-1,14	-0,09	-2,53	0,012
Způsob integrace				
Meditace	1,14	0,08	2,29	0,022
Poznámky	-1,21	-0,09	-2,47	0,014
Průvodce integrací				
Terapeut	-2,59	-0,15	-3,95	< 0,001
Duchovní učitel	4,03	0,12	3,47	< 0,001
Spirituální probuzení	1,34	0,11	2,97	0,003
Úroveň mystické zkušenosti	0,13	0,14	3,40	< 0,001
R^2_{adj}	39,83 %			
R^2	41,82 %	$F(18; 527) = 21,04$		< 0,001

Poznámka: * Referenční skupina regresoru.

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychologie.cz/stat4?i=782>

DISKUSE

Předkládaná studie přispívá k porozumění psychologickým rizikům spojeným s užíváním psychedelik. Jako nejvýznamnější prediktor spirituálního bypassu se ukázal systém duchovní víry, zatímco další proměnné – zejména mystická zkušenost, spirituální probuzení a integrace s duchovním učitelem – vykazovaly spíše mírné, avšak statisticky významné efekty. Naopak mezi protektivní faktory patřilo především vysokoškolské vzdělání (oproti základnímu), integrace s terapeutem a vzdělání v oblasti duševního zdraví. Výsledky tak naznačují, že spirituální bypass není primárně spojen s farmakologickými účinky psychedelik, ale spíše se způsobem interpretace psychedelických zkušeností a jejich následného zpracování.

LITERATURA

- Aixalà, M. B. (2022). *Psychedelic integration: Psychotherapy for non-ordinary states of consciousness* (First edition). Synergetic Press.
- Carhart-Harris, R. L., & Friston, K. J. (2019). REBUS and the Anarchic Brain: Toward a Unified Model of the Brain Action of Psychedelics. *Pharmacological Reviews*, 71(3), 316–344. <https://doi.org/10.1124/pr.118.017160>
- Dostál, D. (2021). *Lineární statistické modely v psychologii* (1. vyd.). Univerzita Palackého v Olomouci. <https://doi.org/10.5507/ff.21.24458236>
- Fox, J., Cashwell, C. S., & Picciotto, G. (2017). The opiate of the masses: Measuring spiritual bypass and its relationship to spirituality, religion, mindfulness, psychological distress, and personality. *Spirituality in Clinical Practice*, 4(4), 274–287. <https://doi.org/10.1037/scp0000141>
- Fox, J., & Picciotto, G. (2019). The Mediating Effects of Spiritual Bypass on Depression, Anxiety, and Stress. *Counseling and Values*, 64(2), 227–245. <https://doi.org/10.1002/cvj.12116>
- Griffiths, R. R., Hurwitz, E. S., Davis, A. K., Johnson, M. W., & Jesse, R. (2019). Survey of subjective „God encounter experiences”: Comparisons among naturally occurring experiences and those occasioned by the classic psychedelics psilocybin, LSD, ayahuasca, or DMT. *PLOS ONE*, 14(4), e0214377. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0214377>
- Hood, R. W. (1975). The Construction and Preliminary Validation of a Measure of Reported Mystical Experience. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 14(1), 29–41. <https://doi.org/10.2307/1384454>

- Lutkajtis, A., & Evans, J. (2023). Psychedelic integration challenges: Participant experiences after a psilocybin truffle retreat in the Netherlands. *Journal of Psychedelic Studies*, 6(3), 211–221. <https://doi.org/10.1556/2054.2022.00232>
- Masters, R. (2019). *Duchovní unikání*. Maitrea.
- Nayak, S. M., Singh, M., Yaden, D. B., & Griffiths, R. R. (2023). Belief changes associated with psychedelic use. *Journal of Psychopharmacology*, 37(1), 80–92. <https://doi.org/10.1177/02698811221131989>
- Picciotto, G., Fox, J., & Neto, F. (2018). A phenomenology of spiritual bypass: Causes, consequences, and implications. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 20(4), 333–354. <https://doi.org/10.1080/19349637.2017.1417756>
- Streib, H., Klein, C., Keller, B., & Hood, R. (2021). The Mysticism Scale as a Measure for Subjective Spirituality: New Results with Hood's M-Scale and the Development of a Short Form. In A. L. Ai, P. Wink, R. F. Paloutzian, & K. A. Harris (Ed.), *Assessing Spirituality in a Diverse World* (s. 467–491). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-52140-0_19
- Timmermann, C., Kettner, H., Letheby, C., Roseman, L., Rosas, F. E., & Carhart-Harris, R. L. (2021). Psychedelics alter metaphysical beliefs. *Scientific Reports*, 11(1), 22166. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-01209-2>
- Welwood, J. (1984). Principles of inner work: Psychological and spiritual. *Journal of Transpersonal Psychology*, 16(1), 63–73.